

Anàlisi i Notació de la Música Antiga

Codi: 42204

Crèdits: 10

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4312637 Musicologia, educació musical i interpretació de la música antiga	OT	0	2

Professor/a de contacte

Nom: Lidia López Gómez

Correu electrònic: lidia.lopez@uab.cat

Altres indicacions sobre les llengües

castellà, anglès, francès, italià

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent extern a la UAB

Eduard Martínez

Javier Artigas Pino (coord. ESMUC)

Juan Carlos Asensio

Mara Galassi

Pedro Memelsdorff

Xavier Díaz

Prerequisits

No hi ha cap prerequisit específic per a la matrícula d'aquest mòdul, tret dels generals establerts administrativament per a la inscripció al màster. Tot i així, es recomana expressament posseir coneixements previs de teoria i interpretació musical, així com nocions generals de paleografia.

Objectius

- Dotar a l'alumne d'un panorama general sobre l'evolució de l'escriptura musical.
- Relacionar les pràctiques orals d'altres disciplines i l'aparició de l'escriptura com el mateix procés del fet musical.
- Establir els criteris bàsics pel coneixement de la música de cada època a través de la seva notació.
- Estudiar els tractats teòrics que ens informen sobre el desenvolupament de les diferents grafies i com a font d'ajuda per a l'anàlisi formal i estilística dels repertoris.
- Analitzar els principals estils representatius de cada període.
- Relacionar els processos analítics amb l'evolució de la notació en els diversos estils.
- Establir relacions interdisciplinàries amb altres matèries: organologia, iconografia, codicologia, arxivística...

Competències

- Analitzar i interpretar les fonts històriques i documentals en relació amb la música.
- Aplicar la capacitat crítica en projectes de recerca musicològica i en projectes interpretatius.
- Distingir i aplicar les diferents orientacions interpretatives de música antiga
- Dur a terme activitats de recerca arxivística, hemerogràfica i bibliogràfica relacionades amb l'àmbit de la música.
- Plantejar propostes innovadores en projectes de recerca musicològica i en projectes interpretatius.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar la capacitat crítica en projectes de recerca musicològica i en projectes interpretatius.
2. Aplicar les tècniques d'anàlisi musicològica més adequades a cada cas d'estudi sobre música antiga
3. Extreure i gestionar la informació més adequada a cada cas d'estudi de cada base de dades especialitzada (RISM, RILM, etc.) sobre música antiga
4. Interpretar críticament les dades ofertes per les diferents fonts històriques en cada projecte de recerca sobre música antiga
5. Localitzar, i extreure dels diferents arxius musicals proposats, les dades més rellevants per a cada projecte sobre música antiga
6. Plantejar propostes innovadores en projectes de recerca musicològica i en projectes interpretatius.
7. Recollir i interpretar críticament la informació de fonts escrites, especialment hemerogràfiques, de la manera més eficient

Continguts

- 1- Anàlisi i notació; definició i objecte d'estudi.
- 2- El s. XII i les notacions polifòniques. Anàlisi formal, estilística i notacional del repertori en les seves fonts.
- 3- El s. XIII i la notació quadrada. *L'Escuela de Notre Dame*. Cap a la *musica mensuralis*: anàlisi des de les fonts.
- 4- *L'Ars Nova* i *l'Ars Subtilior* a França i Itàlia. Estudi i anàlisi de fonts, formes, evolució i transmissió.
- 5- La notació musical durant els segles XV-XVIII (notació convencional i tablatures).
- 6- El baix continu. Història i desenvolupament.

Metodologia

Al llarg de les sessions, s'hi alternaran els procediments docents següents:

- Exposició de continguts teòric-pràctics.
- Fòrums de discussió de diversos aspectes del programa.
- Exercicis pràctics sobre cada tipus de notació.
- Realització de tasques específiques relatives a les bases fonamentals de la recerca, des del punt de vista analític i de tractament de diferents tipus de notació.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Anàlisi de casos pràctics per a l'assoliment d'eines conceptuais	12,5	0,5	1, 3, 4, 5, 7
Classes magistrals amb suports TIC	18,75	0,75	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tipus: Supervisades			
Casos d'estudi d'aplicació pràctica de conceptes teòrics	7,5	0,3	1, 2, 3, 5, 6, 7
Ressenyes bibliogràfiques, anàlisi de documents audiovisuals, estudis de cas, comentari de textos i tutories	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tipus: Autònomes			
Casos d'estudi pràctic-Eines crítiques de recerca	6,25	0,25	2, 3, 5
Exercicis pràctics com a reforç de les sessions teòriques	25	1	1, 2, 3, 4, 5, 7
Preparació del treball de recerca (projecte, consulta bibliogràfica i de fonts documentals)	50	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Avaluació

L'avaluació de l'alumnat es durà a terme segons els criteris següents:

- Elaboració de treballs d'anàlisi i notació (40%)
- Assistència/Participació en les sessions (20%)
- Interpretació d'exemples notacionals transcrits (20%)
- Interpretació d'exemples notacionals des de fonts originals (20%)

Al llarg del curs es fixarà la revisió de les activitats d'avaluació; en qualsevol cas es realitzarà -sempre que sigui possible- durant els quinze dies posteriors al lliurament de l'activitat d'avaluació, bé de manera presencial, bé telemàtica (plataforma TEAMS o similars).

En cas de no obtenir la nota final mínima per a aprovar el mòdul (5), es proposarà la realització d'un treball específic com a mecanisme de recuperació.

Es considerarà "no avaluable" l'alumne/alumna que lliuri menys d'un 60% de les evidències d'avaluació establertes o que no justifiqui l'assistència mínima d'un 80% a les sessions del mòdul.

OBSERVACIONS RELLEVANTS

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de l'ESMUC. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència/participació a les sessions teòric-pràctiques	20%	37,5	1,5	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Interpretació d'exemples notacionals des de fonts originals	20%	12,5	0,5	2, 3, 7
Interpretació d'exemples notacionals transcrits	20%	25	1	2, 3, 7
Presentació d'exercicis d'anàlisi i transcripció	40%	50	2	1, 2, 3, 4, 5, 6

Bibliografia

APEL, Willi (1983). *The Notation of Polyphonic Music 900-1600*, The Medieval Academy of America. Cambridge, Ms.

BOORMAN, Stanley (ed.) (1983). *Studies in the performance of late mediæval music*, Cambridge University Press, Cambridge.

BOUISSOU, Sylvie, GOUBAULT, Christian, BOSSEUR, Jean-Yves (2005). *Histoire de la notation de l'époque baroque à nos jours*, Minerva, Paris.

BOUSSEUR, Jean-Yves (2005). *Du Son au Signe. Histoire de la notation musicale*, Éditions Alternatives, París

BUSSE BERGER, Anne-Marie (1993). *Mensuration and Proportion Signs. Origins and Evolution*, Clarendon Press, Oxford.

CHAILLEY, Jacques (1991). *Compendio de Musicología*, Alianza Música, Madrid.

COLETTE, Marie-Noël, POPPIN, Marielle y VENDRIX, Phillipe (2003). *Histoire de la notation du Moyen Âge à la Renaissance*, Centre d'Études Supérieures de la Renaissance, Musique ouverte, Minerve, Paris.

GUT, Serge y PISTONE, Danièle (1985). *Le commentaire musicologique du Grégorienne a 1700. Principes et exemples*, Honoré Champion, Paris.

HAINES, John y RANDALL, Richard (2004). *Music and Medieval Manuscripts. Paleography and Performance*, Ashgate, Aldershot.

HAKIM, Naji y DUFOURCET, Marie-Bernadette (1995). *Anthologie Musicale pour l'Analyse de la Forme*, Éditions Combre, Paris.

HOPPIN, Richard H. (1991). *La música medieval*, Akal, Madrid.

_____ (ed.) (1991) *Anthology of Medieval Music*, W.W. Norton and Co., New York & London.

JASCHINSKY, Andreas (2001). *Notation*. Bärenreiter. Stuttgart.

JEPPESEN, Knud (1992). *Counterpoint, The Polyphonic Vocal Style of the Sixteenth Century*, Dover, New York.

LARUE, Jean (1989). *Análisis del estilo musical. Pautas sobre la contribución a la música del sonido, la armonía, la melodía, el ritmo y el crecimiento formal*, Labor, Barcelona.

MACHABEY, Armand (1952). *La notation musicale*, PUF, Paris.

MASSARO, Maria-Nevilla (1979). *La scrittura musicale antica. Guida alla trascrizione. Del canto gregoriano alla musica strumentale del XVI secolo*. G. Zanibon, Padova.

PIRROTA, Nino (1984). *Music and Culture in Italy from the Middle Ages to the Baroque*, Cambridge University Press, Cambridge.

QUEROL GAVALDÁ, Miguel (1975). *Transcripción en interpretación de la Polifonía Española de los siglos XV y XVI*, Comisaría Nacional de la Música, Madrid.

RASTALL, Richard (1997). *The Notation of Western Music. An Introduction*. Leeds University Press, Leeds.

RUBIO, Samuel, (1956). *La Polifonía Clásica*, Biblioteca "La Ciudad de Dios", El Escorial.

STROHM, Reinhard (1993). *The rise of European Music 1380-1500*, Cambridge University Press, Cambridge.

STRUNK, Oliver (1998). *Source Readings in Music History*. Faber and Faber, London (ed. completada por Stanley Sadie).

Veus d'enciclopèdies i diccionaris:

- *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: Allgemeine Enzyklopädie der Musik*, Bärenreiter, Kassel, ed., 27 vols. 1994-2007 (MGG) Suplemente (2008).

- *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Stanley Sadie, ed., 29 vols., MacMillan, Londres, 2001.

Repertori polifònic (Polifonies primitives/Ars Antiqua/Ars Nova)

AA.VV. (1959-1974). *L'Ars Nova Italiana del Trecento*, 4 vols. Certaldo

AA.VV., (1986). *Le Roman de Fauvel*, Nueva York, Broude Brothers

AA.VV.(1960). *Polyphonic Music of the Fourteenth Century*, Éd. de l'Oiseau-Lyre

ANDERSON, Gordon A. (ed.) 1973). "The rhythm of cum littera sections of polyphonic conductus in mensural source", *Journal of the American Musicological Society*, XXV

(1981). *Notre-Dame and Related Conductus*. Opera Omnia, 11 vols., Collected Works, vol. X/1-X/11, Institute of Mediæval Music, Henryville

_____ (1981). *Notre-Dame and Related Conductus*. Opera Omnia, 11 vols., Collected Works, vol. X/1-X/11, Institute of Mediæval Music, Henryville

_____ (1982). *The Las Huelgas Manuscript, Burgos, Monasterio de Las Huelgas*, 2 vols. Corpus Mensurabilis Musicae 79, American Institute of Musicology, Hänssler Verlag

ANGLÉS, Higinio (1931). *El còdex musical de Las Huelgas*, 3 vols., Biblioteca de Catalunya, Barcelona

ASENSIO PALACIOS, Juan Carlos (1997). *El Códice de Madrid. Polifonías del siglo XIII*. Fundación Caja de Madrid & Ed. Alpuerto. Madrid

_____ (2001). *El Códice de Las Huelgas*. Fundación Caja de Madrid & Ed. Alpuerto. Madrid.

AUBRY, Pierre (1908). *Cent motets du XIII.e siècle publiés d'après le Manuscrit Ed. IV.6 de Bamberg*, 3 vols., U. Rouart, Lerolle and Co. y Paul Geuthner, Paris

BALTZER, Rebecca A. (1995). *Le Magnus Liber Organi de Notre-Dame de Paris. V. Les clausules à deux voix du Manuscrit de Florence, Biblioteca Medicea-Laurenziana, Pluteus 29.1, Fascicule V*, Roesner, Edward (ed.). Éditions de l'Oiseau-Lyre, Les remparts, Monaco

BENT, Margaret, (1979). *Fifteenth-Century Liturgical Music II: Four Anonymous Masses*. Early English Church Music, vol. 22, London

_____ (2002). *Counterpoint, Composition, and MusicaFicta*, London and New York

(2008). *Bologna Q15: The Making and Remaking of a Musical Manuscript: Introductory Study and Facsimile Edition*, LIM, Lucca.

_____ & A. Wathey (eds.) (1998). *Fauvel Studies: Allegory, Chronicle, Music, and Image in Paris*, Bibliothèque Nationale de France, MS français 146, Oxford

BESSELER, Heinrich (1986). *Dos épocas de la Historia de la Música: Ars Antiqua-Ars Nova*, Los Libros de la Frontera

BOORMAN, Stanley (1983). *Studies in the performance of late mediaeval music*, Cambridge University Press

BUSSE BERGER, Anna Maria (1993). *Mensuration and Proportion Signs. Origins and Evolution*, Oxford, Clarendon Press

DUFOURCET, Marie-Bernadette (s.a.). *Guillaume de Machaut. Les Motets*, Paris, Éditions Combre

FALCK, Robert (1981). *The Notre Dame Conductus, A Study of the Repertory*, Musicological Studies, vol. XXXIII, Inst. of Mediæval Music, Henryville-Ottawa-Binningen

FALLOWS, David (1987). *Dufay*, Londres, J. M. Dent

FISCHER, Kurt von, "On the Technique, Origin and Evolution of Italian Trecento Music", *The Musical Quarterly* 47, 1961, pp. 41-57

GÓMEZ MUNTANÉ, Maricarmen, (1979). "El Ars Antiqua en Cataluña", *Revista de Musicología* II, nº 2, pp. 197-255

_____ (1986). "Quelques remarques sur le répertoire polyphonique antérieur à l' Ars Nova provenant de l' ancien royaume d'Aragon", (Actas de las jornadas musicológicas de Poitiers: La notation des musiques polyphoniques aux Xle-XIIIe siècles, 1986). *Cahiers de civilisation médiévale* XXXI, nº 2, pp. 101-110

HOLSCHNEIDER, Andreas (1968). *Die Organa von Winchester*, Hildesheim

HUGLO, Michel (1975). "Les debuts de la polyphonie à Paris: les premiers organa parisiens", *Aktuelle Fragen der Musikbezogenen Mittelalterforschung*. Texte zu einem Basler Kolloquium des Jahres, pp. 93-162

_____ (1991). "Observations sur les origines de l'École de Notre-Dame", *L'École de Notre-Dame et son rayonnement*. (Actes du Colloque de Royaumont 1987). Ed. Créaphis, pp. 151-158

JACQUOT, Jean (ed.) (1980). *Le luth et sa musique*, Ed. du CNRS, Paris, 2 vols.

LE VOT, Gérard, (1988). "La notation et l'oralité des musiques polyphoniques aux XIIe et XIII siècles", (Actes des journées musicologiques de Poitiers: La notation des musiques polyphoniques aux Xle-XIIIe siècles. 1986). *Cahiers de civilisation médiévale* XXXI, 1988, nº 2, pp. 133-150

LUDWIG, Friedrich (1954). *Guillaume de Machaut: Musikalische Werke*, Breitkopf & Härtel, Leipzig

LÜTOLF, Max (1988). "Les notations des XIIe-XIIIe s. et leur transcription. Difficultés d'interprétation" (Actes des journées musicologiques de Poitiers: La notation des musiques polyphoniques aux Xle-XIIIe siècles. 1986); *Cahiers de civilisation médiévale* XXXI, nº 2, pp. 151 y ss.

MEMELSDORFF, Pedro (2001). "What's in a sign? The Bq and the copying process of a medieval manuscript: The Codex Modena, Biblioteca Estense, Alpha. M.5.24 (olim Lat. 568)", *Studi Musicali*, XXX, pp. 255-280

_____ (2004). "New music in the Codex Faenza 117", *Plainsong and Medieval Music*, 13/2, 2004, pp. 141-161

_____ (2004). "Siena 36 rivisitata. Paolo da Firenze, Johannes Ciconia, e l'interrelazione di polifonia e trattatistica in fonti del primo Quattrocento", *Acta Musicologica*, 76/2, pp. 159-191

_____ (2008). "John Hothby, Lorenzo il Magnifico e Robert Morton in una nuova fonte manoscritta a Mantova", *Acta Musicologica*, 78/1, pp. 1-32

_____ (2009). "Ore Pandolfum. Il contratenor come glossa strutturale", *Musiche e liturgia nel medioevo bresciano (secoli XI-XV)*. Brescia: Fondazione Civiltà Bresciana, pp. 381-420

_____ (2010). "Lacuna. The Restoration of Past Sound", Pasquale Gagliardi-Bruno Latour-Pedro Memelsdorff (eds.). *Coping with the Past, Creative Perspectives on Conservation and Restoration*, Olschki, 2010, Florencia, pp. 47-69

PAYNE, Thomas B. (1996) *Le Magnus Liber Organi de Notre-Dame de Paris. VI A-B. Les organa à deux voix du Manuscrit de Wolfenbüttel, Herzog August Bibliothek, Cod. Guelf. 1099 Helmst.*, Roesner, Edward (ed.). Éditions de l'Oiseau-Lyre, Les remparts, Monaco

PLUMLEY, Yolanda & STONE, Anne (2008). *Codex Chantilly. Bibliothèque du Château de Chantilly, Ms. 564. Introduction*, Brepols,

_____ (eds.) (2009). *A late Medieval Songbook and its Context. New Perspectives on the Chantilly Codex* (Bibliothèque du Château de Chantilly, Ms. 564). Brepols.

REANEY, Gilbert (1971). *Guillaume de Machaut*, Oxford Studies of Composers, 9, Londres, OUP

ROESNER, Edward (1993). *Le Magnus Liber Organi de Notre-Dame de Paris. I. Les quadrupla et tripla de Paris*. Éditions de l'Oiseau-Lyre, Les remparts, Monaco, 1993

SANDERS, Ernest H. (1965). "Tonal aspects of Thirteenth-Century English Polyphony" *Archiv für Musikwissenschaft* 37, pp. 19-34

TISCHLER, Hans (1982). *The Earliest Motets (To circa 1270). A Complete Comparative Edition*, 3 vols., Yale University Press, New Haven and London

_____ (1978-85) *The Montpellier Codex*, 7 vols. Recent Researches in the Music of the Middle Ages and Early Renaissance, 2-8. Madison,

TONAZZI, Bruno. (1974). *Liuto, Vihuela, Chitarra e strumenti simili nelle loro intavolature. Cocenni sulle loro letterature*. Bèrben

VEGA CERNUDA, Daniel Santos (1978). "El Códice de Las Huelgas. Estudio de su técnica polifónica", *Revista de Musicología* I, nos. 1 y 2, pp. 9-60

WRIGHT, Craig (1989). *Music and Ceremony at Notre Dame of Paris, 500 - 1550*, Cambridge University Press,

Les referències a facsímils i estudis específics sobre cadascuna de les fonts dels períodes sota estudi es facilitaran per a cada sessió.

AA.VV., *Paleografía y Diplomática*, U.N.E.D., 2 vols. Madrid, 1984.

AA.VV., *Vocabulario de Codicología*, Arco Libros, Madrid, 1997.

AA. VV., *Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura*. Universidad de Huelva, 1995.

RUIZ, Elisa, *Manual de Codicología*, Fund. G. Sánchez Ruipérez, Madrid, 1988. Edición aumentada con el título *Introducción a la Codicología*, FGSR, 2002.

SÁNCHEZ MARIANA, Manuel, *Introducción al libro manuscrito*, Arco/Libros, Madrid, 1995.

Web referències a manuscrits (breu selecció)

PPa 1120: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84323135>

W1: <http://diglib.hab.de/wdb.php?dir=mss/628-helmst>

F: <http://teca.bmlonline.it/TecaViewer/index.jsp?RisIdr=TECA0000342136>

Ma:

<http://bibliotecadigitalhispanica.bne.es:80/R/TQ4YFQNKJYTP561CP5YGRKT5GGSH7BM68CY3RY9EM13LM>

W2: <http://diglib.hab.de/wdb.php?dir=mss/1099-helmst>

Hu: https://botiga.bnc.cat/publicacions/02_Facsimil.pdf

Mont H 196:

http://www.gregofacsimil.net/03-MANUSCRITS/INTERNET-ET-LES MANUSCRITS/manuscrits_internet.html

Website general de manuscrits online

http://gregorian-chant.ning.com/groups/group/show?id=3327296%3AGroup%3A12166&xg_source=msg_mes_gr

http://www.gregofacsimil.net/03-MANUSCRITS/INTERNET-ET-LESMANUSCRITS/manuscrits_internet.html

www.musmed.eu

Machaut N-D:

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6000793r>

Mss. de Bibl. Orfeo-Català:

<http://gregorian-chant.ning.com/group/lesmanuscritsduweb/forum/topics/barcelona-biblioteca-orfeo>

Missa de Bcn: <http://mdc.cbuc.cat/cdm4/document.php?CISOROOT=/partiturBC&CISOPTR=9376&REC=3>

Llibre Vermell:

<http://www.luisvives.com/servlet/SirveObras/abad/08140629733581728654480/index.htm>

Programari

No escau.